

Türkiye’de Özel Eğitim: Geçmişten Günümüze Gelişim ve Kocaeli İlindeki Yansımalar

Special Education in Turkey: Development from Past to Present and Reflections in Kocaeli Province

Arş. Gör. Muratcan AKBIYIK

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, Bolu, Türkiye
muratcan.akbiyik@ibu.edu.tr
ORCID: 0000-0002-1972-3802

Prof. Dr. Ahmet YIKMIŞ

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, Bolu, Türkiye
yikmis_a@ibu.edu.tr
ORCID: 0000-0002-1143-1207

Dr. Öğr. Üyesi Nesime Kübra TERZİOĞLU

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, Bolu, Türkiye
kubrakeskin@ibu.edu.tr
ORCID: 0000-0002-2041-5049

Öz

Akranlarından bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından anlamlı düzeyde farklılaşan özel gereksinimli bireyler, bu farklılıklar nedeniyle insanlığın eski zamanlarda kötü davranışlara maruz kalmışlardır. Dünya geneline bakıldığında; bu bireylerin kimi zaman ağır işlerde çalıştırıldıkları kimi zaman dilencilikte kullanıldıkları ve hatta yaşam haklarının ellerinden alındıkları bilinmektedir. Zamanla dinlerin yaygınlaşması, felsefelerin doğması ve bilimin gelişmesiyle beraber bu olumsuz davranışlar azalmaya başlamış ve ortadan kalmıştır. Türkiye’de ise özel eğitime, Cumhuriyet öncesi ve sonrası şeklinde iki türlü bakılmalıdır. Cumhuriyetten önce Osmanlı Dönemi’nde yetersizliği olan bireylerin meslek edindikleri, gül kokusu ve müzik ile tedavi edilmeye çalışıldıkları bilinmektedir. Daha sonraları ise bu bireylerin eğitilebileceği görüşü ortaya çıkmış ve İstanbul’da işitme yetersizliği olan bireylerin eğitim alabileceği bir okul açılmıştır. Cumhuriyet’in ilanı ile eğitimde hızla değişiklikler ve yenilikler meydana gelmiş ve bundan özel eğitim de olumlu şekilde etkilenmiştir. Buradan hareketle bu makalede Türkiye’de özel eğitimin gelişimi ve Kocaeli ilindeki özel eğitim çalışmaları anlatılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Özel Eğitim, Özel Gereksinimli Bireyler, Eğitim Ortamları, Kocaeli.

Abstract

Peers differing significantly in individual and developmental characteristics and educational competencies from their counterparts, special needs individuals, have historically faced ill-treatment due to these differences. Globally, it is known that these individuals were sometimes employed in strenuous jobs, used as beggars, and even deprived of their right to life. Over time, with the spread of religions, the emergence of philosophies, and the development of science, these negative behaviors began to decrease and eventually disappear. In Turkey, special education should be examined in two periods: pre-Republic and post-Republic. In the Ottoman period before the Republic, individuals with disabilities were known to acquire professions, and attempts were made to treat them with the scent of roses and music. Later on, the idea emerged that these individuals could be educated, leading to the opening of a school in Istanbul for individuals with hearing impairments. With the establishment of the Republic, rapid changes and innovations occurred in education, positively influencing special education. Thus, this article narrates the development of special education in Turkey and the special education initiatives in the Kocaeli province.

Keywords: Special Education, Individuals with Special Needs, Educational Environments, Kocaeli.

Giriş

İnsan davranışları, geçmişten günümüze kadar bir keşif konusu olmuş ve birçok bilim dalı bu alanda çalışmıştır. Davranışların çeşitli yönleri ve sebepleri ele alınarak birbirinden farklı anlamlar içeren davranışlar incelenmiştir. Davranışların ortaya çıkışındaki gelişimsel ve bilişsel farklılıklardan dolayı, özellikle bilişsel farklılıklara sahip bireylerin geçmişte olumsuz muamele görmesine neden olmuştur (Özdemir vd., 2022). 1800’lerin başlarında, bireylerin engelleri nedeniyle insanlık dışı muamelelere maruz kaldıkları, toplum tarafından dışlanıp aileleri tarafından öldürüldükleri anlatılmaktadır. Bu bireylerin engel türleri veya dereceleri hakkında kesin kayıtlar olmasa da o dönemdeki inanışa göre özel gereksinimli bireylerden korkulduğu ve bu bireylerin ihmal edildiği ifade edilmektedir (Akçamete, 2010).

Özel gereksinimli bireylerin ölüme terk edildiği zamanlarda, bu durumun nedeni olarak yetersizliğe sahip bireylerin ailelerine yük olması veya günah korkusu gibi etmenler öne çıkabiliyordu. Farklı çağlarda ve çeşitli topluluklarda ise bu bireyler, sıradan veya olumsuz işlerde kullanılıyordu. Roma İmparatorluğu’nda, fiziksel engelli bireylerin dilencilikte kullanılması yaygındı. İsrail’de ise yetersizlik yaşayan bireyler, değirmen veya su depolarında hayvanların yaptığı işlerde görev alıyorlardı (Özsoy vd., 1992).

Zaman içinde, özel gereksinimli bireylere karşı sergilenen olumsuz davranışlar dinlerin, felsefelerin ve bilimin etkisiyle değişmiştir. Geçmişte, birçok toplumda engellilik genellikle korku ve günahla ilişkilendirilmiş, bu nedenle engelli bireylere karşı önyargılar ve kötü muamele yaygın olmuştur. Ancak, zamanla dinlerin yorumlanması, felsefi düşüncelerin evrimi ve bilimsel gelişmelerin etkisiyle bu tutumlar değişmiş, daha ılımlı ve kapsayıcı bir yaklaşım benimsenmeye başlanmıştır. Dinlerin içindeki öğretiler, insanlık, hoşgörü ve yardımlaşma üzerine vurgu yaparak engellilere karşı daha anlayışlı bir tutum geliştirmiştir. Dini metinlerde sıklıkla geçen hasta ve sakatlara karşı vicdanlı olunması gerektiği anlayışının yaygınlaşması bu durumda çok etkili olmuş hatta dini kurumlar bu bireyler için bakım evleri açmaya başlamıştır (Enç vd., 1987). Aynı zamanda, felsefi düşüncelerin evrimi ve bilimle elde edilen bilgiler, engelli bireylerin potansiyellerine vurgu yaparak onların toplumsal entegrasyonunu desteklemiştir. 19. yüzyılda özel gereksinimli bireylere yönelik gelişen olumlu tutumlardan sonra 20.yüzyıla gelindiğinde gelişmeler daha kurumsal boyutlara taşınmış ve daha hızlı çalışmalar ortaya konmuştur. 1975 yılında Amerika’da kabul edilen Tüm Engelli Çocukların Eğitim Yasası, özel eğitimin hem bu ülkede hem de çeşitli ülkelerde gelişimine çok büyük katkı sağlamıştır (Heward, 2009).

Türkiye’de özel eğitimin tarihsel gelişimine Osmanlı Dönemi’nden önce ve sonra olarak iki şekilde bakılması gerekmektedir. Osmanlı Dönemi’nde özel gereksinimli bireylere yönelik güzel çalışmalar yapılmıştır. Bu dönemde yetersizliği olan bireyler korunmuş ve çeşitli işler verilmiştir (Enç, 1973). Ayrıca Osmanlı Dönemi’nde bu bireyler için Bimaristan (hastane) ve benzeri sıhhi tedavi yerleri açıldığı da bilinmektedir (Özdemir vd., 2022). Bu dönemde kurulan Enderun Mektepleri, üstün yetenekli bireylerin eğitim gördüğü Dünya’daki ilk eğitim ortamı olarak bilinmektedir. Ayrıca 1889 yılında İstanbul’da Grati Efendi’nin çalışmalarıyla işitme yetersizliği olan bireyler için bir okul açılmıştır (Enç, 1973). Tüm bu gelişmeler ve dahası, Osmanlı Dönemi’nde diğer devletlere kıyasla yetersizliği olan bireylere karşı daha ılımlı bir politika izlendiğini göstermektedir.

Cumhuriyetin ilanından sonraki dönemde ise eğitimde hızlı gelişmeler ve değişiklikler olmuştur. Eğitim alanındaki bu gelişmeler özel eğitim alanını da doğrudan etkilemiştir. Örneğin, 1997 yılında yayımlanan 573 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname; yetersizliği olan bireylerin özel eğitim hizmetlerinden yararlanmaları, özel eğitime erken başlamaları, bu bireylere verilen eğitimin en az kısıtlayıcı eğitim ortamında yapılması ve bu bireylere

yönelik bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanması gibi ilkeleri ortaya koymuştur.

Günümüzde gelindiğinde ise eğitimin yeri ve önemi her toplum için kritik bir hal almış, toplumların gelişimi ve bireylerin potansiyellerini gerçekleştirme açısından çok önemli bir duruma gelmiştir. Bu bağlamda, özel eğitim, geniş bir yelpazede farklı öğrenme gereksinimlerine sahip olan bireylerin eğitimine odaklanması nedeniyle önemli bir alan olarak öne çıkmaktadır. Burada sözü geçen bireyler; Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde ayrılan bireyler olarak tanımlanmaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018). En genel anlamıyla özel eğitim ise bu bireylere verilen eğitimdir. Özel eğitim, bireylerin bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından diğer akranlarından belirgin şekilde farklılık gösterdiği durumlarda, özel olarak tasarlanmış eğitim programları ve özel yetiştirilmiş personel tarafından sağlanan eğitimdir. Bu eğitim, bireylerin özel eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere uygun ortamlarda gerçekleştirilir (MEB, 2018).

Ülkemizde özel gereksinimli öğrencilerin eğitim türlerine ve kademelerine ilişkin olarak Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde birtakım hususlara değinilmektedir. Bu kapsamda alınan önlemler, özel gereksinimli öğrencilerin en etkili şekilde eğitim almalarını sağlamayı amaçlamaktadır. Bu önlemlere yönetmelikte genel olarak şu şekilde değinilmektedir:

1. Özel gereksinimli öğrencilere, erken çocukluk döneminden itibaren özel eğitim hizmetleri sunulmaktadır ve okul öncesi eğitim zorunludur.
2. Özel gereksinimli öğrencilerin tüm eğitim kademelerinde kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları ile eğitim almaları esas alınmıştır.
3. İhtiyaç duyan bireyler için özel eğitim kurumları ve sınıfları açılabilme imkânı da bulunmaktadır.
4. İlköğretim ve ortaöğretim programlarını takip eden özel gereksinimli öğrencilerin öğrenimlerini tamamlayamaları durumunda veya öğrenim çağı dışına

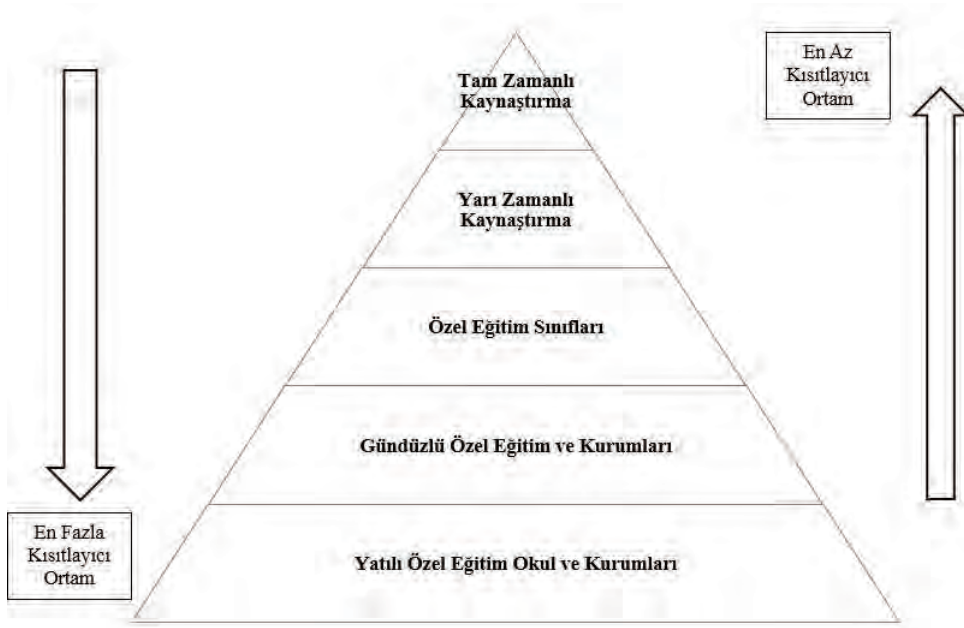
çıkmaları halinde, kayıtları açık öğretim okullarına yapılmaktadır.

5. Örgün eğitim hizmetlerinden yararlanamayacak olan öğrenciler için, uzaktan eğitimle sunulan programlar için Bakanlık tarafından teknolojik destek de dahil olmak üzere gerekli destekler sunulmaktadır.

6. Özel yetenekli öğrencilere, okullarının destek eğitim odalarında ve BİLSEM'lerde özel destek eğitim hizmetleri sunulmaktadır (MEB, 2018).

Ülkemizde özel gereksinimli öğrencilerin eğitim türlerine ve kademelerine ilişkin olarak erken çocukluk döneminden itibaren eğitim tüm tür ve kademelerinde gerekli önlemlerin alındığı görülmektedir. Alınan bu önlemler ile özel gereksinimli öğrencilerin eğitim süreçlerinin daha etkin ve kapsamlı bir şekilde yönetilmesi amaçlanarak potansiyellerinin en üst düzeye çıkarılması hedeflenmektedir. Ayrıca örgün eğitim süreçlerine ek olarak ülkemizde Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri'nde de destek eğitim alabilmektedirler (Çitil, 2012).

Eğitim tür ve kademelerine bağlı olarak alınan bu önlemler, özel gereksinimli öğrencilerin bireysel farklılıklarına dayalı olarak çeşitli ortamlarda sürdürülebilmektedir. Bu noktada "en az kısıtlayıcı ortam" kavramı karşımıza çıkmaktadır. En az kısıtlayıcı ortam, özel gereksinimli öğrencilerin bireysel farklılıkları ve gelişimleri gözeticilerle, aileleri ve akranlarıyla en fazla birlikte oldukları, bu şekilde eğitim almalarının sağlandığı ve bu gereksinimlerinin en iyi şekilde karşılandığı eğitim ortamıdır (Demir ve Kale, 2019; Batu ve Kırcaali-İftar, 2005). En az kısıtlayıcı ortam için yapılan tanımlar bu şekilde iken en fazla kısıtlayıcı olan ortama doğru da bir yelpaze de söz konusudur. Türkiye'de sunulan özel eğitim hizmetleri çerçevesinde Odluyurt (2019)'a göre alanyazın ve mevzuatlara dayalı olarak en az kısıtlayıcı ortamdan en fazla kısıtlayıcı ortama doğru sıralama ise; tam zamanlı kaynaştırma, yarı zamanlı kaynaştırma, özel eğitim sınıfı, gündüzlü özel eğitim ve kurumları, yatılı özel eğitim okul ve kurumları şeklindedir. Şekil 1'de bu ortamlara yer verilmiştir.

Şekil 1. En az ve en fazla kısıtlayıcı ortam (Odluyurt, 2019'dan uyarlanmıştır).

Okul Öncesi Eğitim Kurumları

Gelişimin sürekliliğinin sağlanması için erken çocukluk dönemi oldukça önemlidir. Bu dönem çocuğun yaşam boyu öğrenimi için temel oluşturmaktadır (Bahap-Kudret, 2022). Ülkemizde özel bu kapsamda 36-66 aylık çocuklar için özel eğitim anaokulları açılmakta ve ilkokul kademesinde de

egitim veren özel eğitim anaokullarında, bağımsız anaokullarında ve diğer okullarda özel eğitim anasınıfları açılmaktadır. Sınıflar en fazla 5 öğrenciden oluşmakta ve sınıfta özel gereksinimi olmayan öğrenciler de dahil olmak üzere en fazla 14 öğrenci bulunabilmektedir. Sınıflarda Bakanlıkça hazırlanan eğitim programları yürütülür ve programlar okul öncesi öğretmeni ve özel eğitim öğretmeni tarafından yürütülmektedir (MEB, 2018).

Görsel 1. Özel Eğitim Anaokulunda Bir Sınıf (<https://www.trthaber.com/haber/turkiye/ozel-egitim-anaokulu-olmayan-il-kalmadi-657916.html> adresinden alınmıştır).

Kaynaştırma/Bütünleştirme Uygulamaları

Özel gereksinimli öğrenciler için en az kısıtlayıcı ortam, normal gelişim gösteren akranları ile bir arada eğitimlerini sürdürdükleri kaynaştırma sınıflarıdır (MEB, 2010). Kaynaştırma, iki şekilde sunulmaktadır. Bunlar; özel gereksinimli öğrencilerin gerekli destekler sağlanarak akranlarıyla aynı sınıfta eğitim gördükleri tam zamanlı kaynaştırma ve yine gerekli destekler sağlanarak bazı dersleri özel eğitim sınıflarında ve bazı dersleri normal gelişim gösteren akranları ile almaları ile yürütülen yarı zamanlı kaynaştırma (Odluyurt, 2019).

Kaynaştırma uygulamalarına ek olarak, 2017/28 sayılı Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Uygulamaları” konulu genelgele ile bütünleştirme kavramından da söz edilmeye başlanmıştır (Yazıcıoğlu, 2018). Bütünleştirme Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün yayımlanmış olduğu “Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Uygulamaları Ulusal Eylem Planı (2022-2026)” da “Bütünleştirme, iş birliğine açık, destekleyici ve öğrenmeye uygun (öğrenmeye teşvik edici) ortamlarda tüm öğrencilerin öğrenmek için gereksinim duyduğu hizmetlerin ve fiziksel koşulların sağlanması olduğu kadar, öğrencilerin her birinin bireysel farklılıklarına saygı duyması ve farklılıklarından bir şeyler öğrenmesi” olarak tanımlanmaktadır (Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2023, 1 Haziran). İlgili ulusal eylem planında 2022-2026 yılları arasında kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının geliştirilmesi ve eğitim hizmetlerinin niteliğinin artırılması için bir sistem oluşturulması hedeflenmiş ve bu çerçevede atılacak adımlar ayrıntılı şekilde açıklanmıştır.

Özel Eğitim Sınıfları

Özel eğitim sınıfları, özel gereksinimli öğrencilerin normal gelişim gösteren akranları ile aynı okulda öğrenim gördükleri ancak

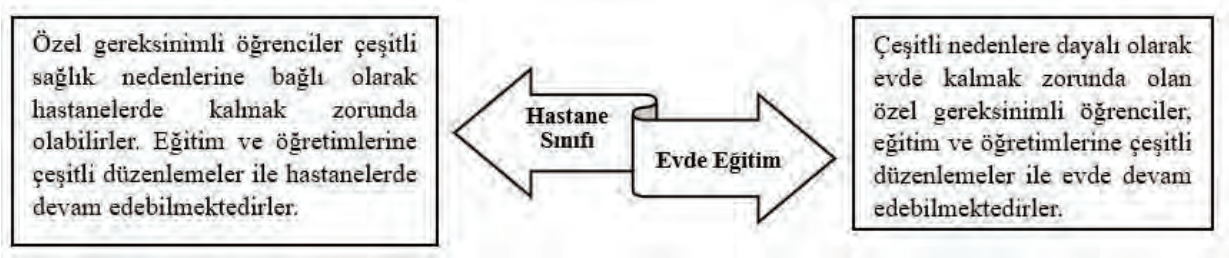
okuldaki özel gereksinimli diğer öğrenciler ile birlikte eğitim aldıkları sınıflardır (Odluyurt, 2019). Özel eğitim sınıflarında özel eğitim öğretmenleri öğretim programlarını yürütürler ve bu sınıflar gerekli araç gereçlerle donatılmışlardır. Özel eğitim sınıflarında öğrenim gören özel gereksinimli öğrenciler bazı dersleri akranlarıyla birlikte normal sınıfta izleyebilirler ve ders dışı etkinliklerde vakitlerini akranlarıyla birlikte geçirebilmektedirler (Özyürek, 2009). Görsel 1’de özel eğitim sınıflarına ilişkin örnek görsellere yer verilmiştir.

Gündüzlü/Yatılı Özel Eğitim ve Kurumları

Kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarından ve okullarda mevcut olan özel eğitim sınıflarından yararlanamayacak olan öğrencilerin eğitim ve öğretimlerinin sürdürülebilmesi için gündüzlü/yatılı özel eğitim ve kurumlarında eğitim ve öğretimler sürdürülebilmektedir. Özel eğitim uygulama okulları, özel eğitim meslek okulları, özel eğitim meslek liseleri bu okullara örnek olarak verilebilir. İlköğretim ve ortaöğretim seviyelerinde olan bu okullarda, engel türlerine ve derecelerine yönelik ayrı okullar bulunmakla birlikte; işitme, görme ve bedensel yetersizlik, hafif düzey zihin yetersizliği olan özel gereksinimli öğrenciler eğitim ve öğretimlerini sürdürmektedirler. Ortaöğretim düzeyinde özel gereksinimli öğrencilerin iş ve meslek becerilerini kazanmaları üzere işitme ve bedensel yetersizliği olan öğrenciler için özel eğitim meslek liseleri bulunurken; görme, işitme, hafif düzeyde zihinsel engelli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için özel eğitim meslek okulları bulunmaktadır. Bu okullara devam edemeyecek durumda olan öğrenciler için ise özel eğitim uygulama okullarında eğitim ve öğretimler sürdürülmektedir (MEB, 2018). Sıralanan bu ortamlara ek olarak sağlık ve çeşitli nedenlere bağlı olarak eğitim ve öğretimlerini bu ortamlarda sürdüremeyen öğrencilerin çeşitli düzenlemeler çerçevesinde eğitim ve öğretimlerini evde ve hastanelerde de sürdürmeleri söz konusudur (Özyürek, 2009).

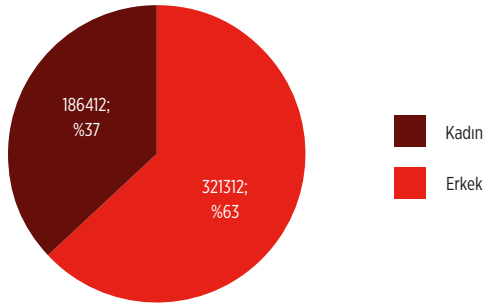

Görsel 2. Özel Eğitim Sınıfları (<https://www.kocaeli.bel.tr/tr/main/news/haberler/3/kocaelinin-ozel-cocuklarina-100-yilda-100-ozel/44821> adresinden elde edilmiştir).

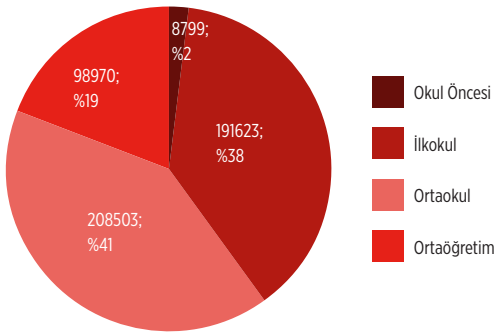
Şekil 2. Hastane Sınıfı ve Evde Eğitim (Özyürek, 2009’dan uyarlanmıştır).

Ülkemizde özel gereksinimli olan öğrencilerin eğitimleri yukarıda sözü edilen eğitim ortamlarında sürdürülmektedir. Örgün eğitim ortamlarında sürdürülen eğitim öğretim süreçleri açıklanırken evde ve hastanede sürdürülen süreçlere de değinilmiştir. Bu kısımda ise istatistiksel veriler çerçevesinde Türkiye’de özel gereksinimli öğrencilere ve Kocaeli ilindeki özel eğitim faaliyetlerine yer verilmiştir.

Şekil 3. Özel gereksinimli öğrencilerin cinsiyet dağılımı.

Milli Eğitim Bakanlığı’nın 2023 yılında yayımlamış olduğu Millî Eğitim İstatistikleri’ne göre 2022/2023 öğretim yılında ülkemizde toplam 507.804 özel gereksinimli öğrenci öğrenim görmektedir. Şekil 3’te görüldüğü üzere bu öğrencilerin 321.312’si erkek, 186.492’si kadındır (MEB, 2023).

Şekil 4. Özel gereksinimli öğrencilerin eğitim kademelerine göre dağılımı.

Millî Eğitim İstatistikleri’ne göre 2022/2023 öğretim yılında ülkemizde özel gereksinimli öğrencilerin 8.799’u okul öncesinde, 191.623’ü ilkököl düzeyinde, 208.503’ü ortaokul düzeyinde ve 98.970’i ortaöğretim düzeyinde öğrenim görmektedir.

Kocaeli ve Özel Eğitim

Kocaeli’nde özel gereksinimli öğrencilerin eğitsel tanılamalarının, değerlendirmelerinin, izlemelerin ve yönlendirmelerin yapıldığı 5 rehberlik ve araştırma merkezi bulunmaktadır. Bu rehberlik ve araştırma merkezleri ise Darıca Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Gebze Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Gölçük Rehberlik ve Araştırma Merkezi, İzmit Rehberlik ve Araştırma Merkezi ve Körfez Rehberlik ve Araştırma Merkezi’dir. İlgili rehberlik ve araştırma merkezlerinde eğitsel tanılama ve değerlendirmeleri yapılan özel gereksinimli öğrenciler, açıklandığı üzere özel eğitim tür ve kademelerine bağlı olarak Kocaeli’nin çeşitli okullarına yönlendirilmektedir. Böylece özel gereksinimli öğrenciler gerekli destekler sağlanarak eğitim ve öğretimlerini sürdürmektedirler. Kocaeli’nde özel eğitimde önemli adımlar atılmakta ve özel gereksinimli öğrencilerin potansiyellerinin üst düzeye çıkarılması için çalışmalar yapılmaktadır. Dolayısıyla izleyen paragraflarda bu ilde yapılan tüm çalışmalara yer verilemese de bir kısmına değinilmeye çalışılmıştır.

Özel Eğitim Sınıfları: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Yaygın Eğitim Şube Müdürlüğü ve İl Millî Eğitim Müdürlüğü ile ortaklaşa gerçekleştiren proje çerçevesinde 100 özel eğitim sınıfının şehre kazandırıldığı görülmüştür. Proje kapsamında hafif düzey zihin yetersizliği olan öğrenciler için 55, otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için 34 ve orta-ağır düzey zihin yetersizliği olan öğrenciler için 11 sınıfın yapıldığı görülmüştür. 2023-2024 eğitim öğretim yılı içerisinde 156 sınıfın daha yapılacağı da ifade edilmiştir (Kocaeli’nin özel çocuklarına 100. yılda 100 özel sınıf, 2023, 29 Kasım). Dolayısıyla gerekli araç-gereçler ile donatılan özel eğitim sınıflarının artacağı düşünülmektedir.

Görsel 3. Kocaeli’de yaptırılan bir özel eğitim sınıfı (<https://www.kocaeli.bel.tr/tr/main/news/haberler/3/kocaelinin-ozel-cocuklarına-100-yilda-100-ozel/44821> adresinden alınmıştır).

Özel Eğitim Dergileri: Özel eğitim hizmetlerine ilişkin bir diğer gelişmenin ise yapılan taramalar sonucunda Kocaeli İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından yayınlanan özel gereksinimli öğrencilere ve özel eğitime ilişkin dergilerin olduğu görülmüştür. Dergilerde otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere ilişkin bilgilere, Kocaeli ilindeki özel eğitim faaliyetlerine yer verildiği görülmüştür. Bu tür yayınların artırılması özel gereksinimli öğrenciler çerçevesinde toplumsal bilgi ve farkındalıkların artırılması, eğitimde iyi uygulama örneklerinin ortaya konulması ve yapılan faaliyetlerin tek bir çatı altında okuyuculara aktarılmasında olumlu sonuçlar elde edilmesini sağlayabilir.

Görsel 4. Kocaeli İl Millî Eğitim Müdürlüğü’nce Yayınlanan Özel Eğitim Dergileri. (<https://kocaeli.meb.gov.tr/Dergiler/Ozelegitimdergi/mobile/index.html> ve <https://kocaeli.meb.gov.tr/Dergiler/Ozelegitimdergi/mobile/index.html> adreslerinden elde edilmiştir).

Şura ve Çalıştaylar: Kocaeli’de 2022 yılında Engelsiz Şehir Şurası ve Çalıştayı düzenlenmiştir. Şurada özel gereksinimli bireylere yönelik sosyal-ekonomik hizmetler, projeler, erişilebilirlik ve engelsiz şehir konuları ele alınmıştır (Engelli Kardeşlerimizin Hayatlarını Kolaylaştıracak Önemli Bir Alt Yapıya Sahibiz, 2022). Bu tür şura ve çalıştayların gerçekleştirilmesi, il bazında iş birliği içerisinde çalışan kişi, kurum, kuruluşları ve özel gereksinimli bireyleri bir araya getirerek belirlenen konu başlıklarında var olan durumun,

sorunların ve çözüm önerilerinin ve ileride atılacak adımların belirlenmesini sağlamaktadır.

Görsel 5. Engelsiz Şehir Şurası (<http://www.kocaeli.gov.tr/engelli-kardeslerimiz-hayatlarini-kolaylastiracak-onemli-bir-alt-yapiya-sahibiz> adresinden elde edilmiştir).

Sonuç olarak; eğitim ve bilim değiştiççe, özel eğitime ve özel gereksinimli bireylere bakış da değişmektedir. Türkiye, Dünya’daki gelişmeleri yakından takip etmekte ve uygulamaktadır. Türkiye’de özel gereksinimli bireyler, eğitsel ihtiyaçları doğrultusunda eğitim ortamlarına yerleştirilmekte, özel hazırlanmış program, özel yetişmiş uzman ve ortamlarda eğitim almaktadır. Kocaeli, Türkiye’deki gelişmeleri yakından takip eden bir ildir. Özel eğitim sınıfları, özel eğitim dergileri, şura ve çalıştaylar ve diğer çalışmalarla özel eğitimin gelişmesine destek olmaktadır. Ancak tüm bu çalışmaların yanı sıra özel gereksinimli bireylerin bağımsız yaşayabilmeleri, topluma katılabilmeleri, meslek edinebilmeleri ve daha birçok konuda gelinebilecek en iyi noktaya ulaşınca kadar ülkemiz genelinde çalışmaların planlı ve sistematik ve sürekli bir şekilde yürütülmesi gerektiği unutulmamalıdır.

Kaynakça

- Akçamete, A., G. (2010). Özel Eğitim. A. G. Akçamete (Ed.). Özel Gereksinimli Çocuklar. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Bahap-Kudret, Z. (2022). Erken Çocukluk Özel Eğitimine İlişkin Temel Konular. H. Bakkaloğlu, S. Çelik & G. Tomris. (Eds.). Araştırmadan Uygulamaya Erken Çocukluk Özel Eğitimi El Kitabı (s. 3-44) (2. Baskı). Ankara: Vize Akademik.
- Batu, S. & Kırcaali-İftar, G. (2005). Kaynaştırma. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Çitil, M. (2012). Yasalar Ve Özel Eğitim. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Demir, S. & Kale, M. (2019). İlkokullarda Özel Eğitim Sınıflarında Karşılaşılan Sorunların İncelenmesi. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 20(1), 354-373.
- Enç, M. (1973). Üstün Beyin Göçü. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Enç, M., Çağlar, D., Özsoy, Y. (1987). Özel Eğitime Giriş. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Engelli Kardeşlerimizin Hayatlarını Kolaylaştıracak Önemli Bir Alt Yapıya Sahibiz. (2022, 8 Haziran). Kocaeli Valiliği. <http://www.kocaeli.gov.tr/engelli-kardeslerimizin-hayatlarini-kolaylastiracak-onemli-bir-alt-yapiya-sahibiz>.
- Heward, W.L. (2009). Exceptional Children: An Introduction to Special Education. Pearson Education. Individuals with Disabilities Education Improvement Act of 2004 (IDEA), Pub. L. No.108-446, 118 Stat. 2647 (2004).
- Kocaeli'nin Özel Çocuklarına 100. Yılda 100 Özel Sınıf. (2023, 29 Kasım). Kocaeli Büyükşehir Belediyesi. <https://www.kocaeli.bel.tr/tr/main/news/haberler/3/kocaelinin-ozel-cocuklari-na-100-yilda-100-oze/44821>.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2018). Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği. Resmî Gazete (Sayı: 30471).
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2010). İlköğretim okullarındaki kaynaştırma uygulamalarının değerlendirilmesi. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2023). Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2022/2023. https://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=508.
- Odluyurt, S. (2019). Kaynaştırma ve Bütünleştirme Nedir? E. S. Batu (Ed.). Kaynaştırma Ortamında Uygulamalar (s. 1-16). Ankara: Vize Akademik.
- Özdemir, L., Çifci, H., & Sayan, Ö. (2022). Tarihsel Süreçte Özel Eğitim Uygulamaları, Kurumları ve Görevli Personellerin İncelenmesi. Atlas Sosyal Bilimler Dergisi, 1(9).
- Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2023, 1 Haziran). Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Uygulamaları Ulusal Eylem Planı (2022-2026). https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2023_05/12081236_Ulusal_Eylem_PlanY_MayYs_2023.pdf
- Özsoy, Y., Özyürek, M., ve Eripek, S. (1992). Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar. Ankara: Kartepe Yayınları.
- Özyürek (2009). Bireyselleştirilmiş Eğitim Programını Geliştirme ve Temelleri (6. Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Yazıcıoğlu, T. (2018). Kaynaştırma Uygulamalarının Tarihsel Süreci Ve Türkiye'de Uygulanan Kaynaştırma Modelleri. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi, 8(1), 92-110. <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.420028>.